Uldis Eicēns

[Īss apkopojums par Valmieras mēbeļu kombināta vēsturi]

Valmiera izsenis ir pazīstama kā pilsēta, kur dzīvo un strādā daudz izcilu (labu!) galdniekmeistaru. Šo galdniekmeistaru lielākā daļa strādāja vairākās nelielās galdniecībās, kas bija izkaisītas pa visu pilsētu. Latvijas pirmās brīvvalsts laikā pilsētā bija pazīstamas: Vikmaņa galdniecība, Ķirpja galdniecība un vēl citas, kas ražoja galdniecības izstrādājumus galvenokārt vietējam valmieriešu patēriņam. Pēc Otrā pasaules kara šīs galdniecības tika nacionalizētas un iekļautas Valmieras rūpkombināta sastāvā, kurā viens no pirmajiem vadītājiem bija iedzimtais valmierietis Oskars Lacums. Viņam arī pamazām dzimusi ideja uzcelt Valmierā jaunu mēbeļu ražošanas cehu, kurā nodarbinātu visu šo sīko pilsētas galdniecību galdniekmeistarus, vienlaicīgi mehanizējot darbu un ieviešot jaunākās tehnoloģijas. Šāda ceha celtniecība tika uzsākta 1953. gadā Gaujas krastā. Bieži vien tagad valmierieši neapmierināti jautā: ,,kāpēc gan tādu fabriku vajadzēja būvēt tieši šeit Gaujas krastā, kas daudz labāk kalpotu pilsētas iedzīvotājiem kā atpūtas zona"? Atbilde ir vienkārša – laiki mainās. Tajos laikos kokmateriālus lielos apjomos transportēja galvenokārt ar plostiem pa ūdensceļiem un Gauja arī ir pazīstama kā plostnieku upe. Nevarēja plānot piegādāt fabrikai kokmateriālus ar pajūgiem pa vienam baļķītim, kā to darīja līdz šim sīkie koksnes patērētāji. Tieši tādēļ Valmierā mēbeļu fabrika atrodas tur, kur tā ir.

1960. gada janvārī, sākot strādāt vēl toreizējā rūpkombināta mēbeļu cehā, arī es vēl tiku redzējis kā no Gaujas tika vilkti baļķi no pēdējiem plostiem. Tas bija pēdējais gads, kad pa Gauju pludināja baļķus. Turpmāk attīstoties tehnikai, koksni rūpnieciskām vajadzībām sāka piegādāt ar autotransportu – speciālām kokvedēju automašīnām. Tas vēl bija rūpkombināta laiks, bet drīz, jau tā paša 1960. gada 1. aprīlī piepildījās ilggadējā rajona rūpkombināta direktora Oskara Lacuma senlolotais sapnis – ar toreizējās Tautsaimniecības padomes lēmumu 1960. gada 1. aprīlī Valmieras rajona rūpkombināta mēbeļu cehs tika atdalīts no rūpkombināta un nodibināta Valmieras mēbeļu fabrika. Par tās direktoru kļuva šīs mēbeļu fabrikas idejas autors Oskars Lacums – cilvēks, kurš ar savu lielo darba pieredzi, stingrību un vienlaicīgi arī labestību pret cilvēkiem pamazām izveidoja spēcīgu un saliedētu jaunās mēbeļu fabrikas kolektīvu. Šī kolektīva pamatā bija lielākā daļa no bijušo Valmieras galdniecību vecajiem galdniekmeistariem, kā Jānis Burgmanis, Jūlijs Stāvausis, Jānis Ķirpis, Alberts Derums, Auseklis Ābele, Jūlijs Spārs, Kaspars Pentjušs un daudzi citi, kas savu lielo darba un dzīves pieredzi nodeva jaunās paaudzes galdniekiem.

Liels atbalsts jaunizveidotajai mēbeļu fabrikai bija tajā laikā no ieslodzījuma – izsūtījuma Sibīrijā atgriezušies cilvēki, kurus citu pilsētas uzņēmumu vadītāji nelabprāt pieņēma darbā, bet Oskars Lacums redzēja šajos cilvēkos darba rūķus un tas arī pierādījās darbā. Tie bija Alfrēds Balodis, Ziedone Laura, Herberts Timermanis, Jānis Miķelsons, Laima Amoliņa, Gaida Vītola, Jete Vītola, Edgars Enne un daudzi citi. Sevišķi svarīgi šie strādnieki bija fiziski smagajos darbos laikā, kad jaunajai fabrikai augstākstāvošā organizācija kopā ar partiju un valdību piespieda eksperimentālā kārtā ieviest skaidu plašu ražošanas līniju, kas bija projektēta pēc kaut kāda racionalizatoru ieteikuma vai priekšlikuma. Lai gan skaidu plašu ražošana citur pasaulē bija jau sen apgūta, šeit ar varu vajadzēja pierādīt, ka ,,velosipēds ir jāizgudro no jauna". Tā tika mocīts jaunizveidotais mēbeļu ražošanas uzņēmums līdz 1963. gadam, kad augstākstāvošās organizācijas ekspertu grupa beidzot atzina, ka jaunizgudrotā un uzstādītā skaidu plašu ražošanas iekārta un tehnoloģija nav dzīvotspējīga. Iekārta tika demontēta un nodota lūžņos. Tikai pēc tam mēbeļu fabrikas kolektīvs varēja visus savus spēkus un zināšanas veltīt tikai un tieši mēbeļu ražošanas attīstībai.

Drīz pēc tam, ar 1964. gada sākumu, Valmieras mēbeļu fabrikai tika pievienotas visas mazās, Ziemeļvidzemes pilsētās strādājošās galdniecības, sākot no Salacgrīvas republikas ziemeļos līdz Madonai Vidzemes vidienē, kopskaitā 13 galdniecības. Turpmāk visas šīs nelielās galdniecības ar darbu, darba rīkiem un izejmateriāliem bija jānodrošina Valmieras mēbeļu fabrikai. Tieši šajā laikā saslima mūsu ,,mēbeļu kuģa kapteinis" Oskars Lacums un smagā darba organizācijas nasta uz vairākiem mēnešiem uzgūlās uz mūsu jauno inženieru pleciem. Jaunpievienotajos cehos bija jānoorganizē plānveida produkcijas ražošana un jānodrošina ar materiāliem, kas tajos laikos bija ļoti sarežģīta lieta. Tad par fabrikas sagādes daļas vadītāju sāka strādāt jaunais, enerģiskais būviecirkņa brigadieris Pēteris Blass – cilvēks ar neizsīkstošu enerģiju un neatlaidību, kas par panākumiem šajā darbā saņēmis ne tikai fabrikas, bet arī augstākstāvošās ministrijas atzinības. Šajā laikā pārmaiņas notika arī fabrikas vadībā. Oskars Lacums veselības stāvokļa dēļ aizgāja pensijā un viņa vietā nāca no fabrikas strādnieku vidus izaugušais, tikko kā augstskolu beigušais jaunais inženieris Vilis Ošs. Līdz ar viņu, fabrikā sāka strādāt vairāki jaunie LLU beigušie inženieri – Andris Krasts, Andris Miķītis, Antons Reibāns, Ēriks Ādamsons, Dzintra Stračinska un citi.

Ar šiem jaunajiem spēkiem tika uzsākta jaunpievienoto cehu specializācija – Valmieras cehs uzsāka viesnīcu mēbeļu komplekta ražošanu, Rūjienas cehs – priekšnama iekārtu ražošanu, Jaunpiebalgas cehs – krēslu ražošanu u.t.t. Valmieras mēbeļu fabrika ieguva Valmieras mēbeļu kombināta statusu. Pamazām šī kombināta ražotā produkcija kļuva pazīstama gandrīz visā bijušajā Padomju Savienībā – Maskavā, Ļeņingradā, Kijevā, Kišiņevā, Šimkentā, Samarkandā, Vladivostokā un daudzā citās vietās. Par produkcijas kvalitāti jau liecināja tas vien, ka Valmieras mēbeļu kombināta ražotās mēbeles uzstādītas tādās vietās, kā Maskavā Kremlī, Ostankinas telecentrā, kā arī vairākās Maskavas un citu pilsētu augstākās kategorijas viesnīcās un dažādās sanatorijās. Šo panākumu ķīla bija Valmieras un visas Ziemeļvidzemes galdniekmeistaru un inženieru apzinīgais un pašaizliedzīgais darbs. Paldies viņiem visiem par mazās Valmieras vārda iznešanu tālu aiz Latvijas robežām plašajā pasaulē. Man dzīvē bijusi pat tāda vienreizēja sagadīšanās, kad būdams Ņujorkā, pusdienojot kādā nelielā restorānā, iznāca laimīgas, vienreizējas sagadīšanās pēc apsēsties pie galdiņa, kas ražots Valmieras mēbeļu kombinātā. Patīkama, pārsteidzoša sajūta!

Pēc neatkarības atgūšanas Valmieras mēbeļu kombināts tika privatizēts un pārveidots par SIA ,,Valmieras mēbeles", kas strādā arī šodien un turpina veco Valmieras galdniekmeistaru iesāktās tradīcijas.